

Міністерство освіти і науки України
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова Приймальної комісії
Валентина ЯКУБІВ
«18» травня 2026 р.

ПРОГРАМА
вступного випробування з
Археології України
для зарахування на навчання за освітньо-науковим ступенем доктора філософії
за спеціальністю **В9 Історія та археологія**
на основі освітнього рівня магістра
(освітньо-кваліфікаційного ступеня спеціаліста)
при прийомі на навчання у 2026 році
за несуміжною спеціальністю

Розглянуто та схвалено
на засіданні Приймальної комісії
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
Протокол № 4 від 18 травня 2026 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою вступного випробування з «Археології України» є перевірка знань і відбір вступників для зарахування на навчання за ступенем доктора філософії за спеціальністю В9 «Історія та археологія» при прийомі на навчання на основі освітньо-кваліфікаційного рівня/ступеня спеціаліста/магістра до Карпатського національного університету імені Василя Стефаника у 2026 р.

Програма містить основні питання з «Археології України» та перелік рекомендованої літератури.

Наведений перелік питань, які виносяться на вступне випробування, дасть можливість вступнику систематизувати свої знання та допоможе зорієнтуватися, на які питання треба звернути увагу при підготовці до вступного випробування. Відповідаючи на поставлені питання, вступник має також намалювати відповідну картосхему, вказану в четвертому питанні.

Перелік рекомендованої літератури сприятиме в пошуку та підборі джерел для підготовки до вступного випробування.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Предмет археології, мета та завдання археологічних досліджень.
2. Археологічна пам'ятка. Різні види археологічних пам'яток.
3. Категорії археологічних пам'яток.
4. Класифікація монументальних археологічних пам'яток.
5. Класифікація речових археологічних пам'яток.
6. Культурний шар. Стратиграфія. Стратиграфічний метод дослідження.
7. Процес формування культурного шару. Стратиграфія.
8. Періодизація і хронологія в археології. Абсолютна та відносна хронологія.
9. Методи, які використовують в археології для датування археологічних пам'яток.
10. Методи, які використовують в археології для аналізу археологічних пам'яток.
11. Основні етапи наукового дослідження в археології.
12. Методика розвідок палеолітичних пам'яток.
13. Методика розвідок пам'яток неоліту, енеоліту та епохи бронзи.
14. Методика розвідок пам'яток ранньозалізного часу.
15. Методика розвідок пам'яток середньовічного часу.
16. Методика проведення розкопок стоянок епохи палеоліту.
17. Методика проведення розкопок пам'яток виробничого призначення.
18. Методика проведення розкопок споруд житлового характеру.
19. Методика проведення розкопок об'єктів господарського призначення.
20. Методика проведення досліджень об'єктів культового характеру.
21. Методика проведення досліджень поховальних пам'яток (курганного) типу.
22. Методика проведення досліджень поховальних пам'яток (грунтового) типу.
23. Методика проведення досліджень архітектурних споруд.
24. Польова документація і оформлення звітів за підсумками археологічних досліджень.

25. Методи і прийоми лабораторних досліджень.
26. Картографія в археологічних дослідженнях.
27. Фотографування в археологічних дослідженнях.
28. Науково-дослідні установи, які здійснюють археологічні дослідження.
29. Інструктивні матеріали та окремі норми Законодавства щодо археологічних досліджень.
30. Палеоліт. Періодизація та загальна характеристика епохи.
31. Олдувайська доба. Знаряддя праці і господарство.
32. Ранній палеоліт на території України.
33. Матеріальна культура мустьєрської доби.
34. Типи знарядь праці мустьєрської доби.
35. Основні види образотворчого мистецтва палеоліту. Пам'ятки.
36. Загальна характеристика пізнього палеоліту.
37. Техніка обробки каменю доби пізнього палеоліту.
38. Розповсюдження пам'яток пізнього палеоліту на території України.
39. Загальна характеристика епохи мезоліту.
40. Основні риси матеріальної культури мезоліту України.
41. Мезолітичні поховання і могильники.
42. Визначення неолітичної епохи, її характерні риси. «Неолітична революція», її історичне значення.
43. Буго-дністровська культура.
44. Сурсько-дніпровська культура.
45. Дніпро-донецька культура.
46. Культура лінійно-стрічкової кераміки.
47. Культура ямково-гребінцевої кераміки.
48. Неолітичне мистецтво.
49. Загальна характеристика епохи енеоліту. Значення відкриття металів і металургії міді в історії людства.
50. Територія розповсюдження, історія дослідження, періодизація і хронологія трипільської культури.
51. Характеристика раннього періоду трипільської культури.

52. Характеристика середнього етапу розвитку трипільської культури.
53. Пізній етап розвитку трипільської культури.
54. Культура кулястих амфор.
55. Середньостогівська культура.
56. Ямна культурно-історична область.
57. Бронзовий вік як історична епоха. Прогресивні риси у виробництві та господарстві.
58. Культура шнурової кераміки.
59. Тшинецька культура.
60. Катакомбна культурно-історична область.
61. Зрубна культурно-історична область.
62. Загальна характеристика раннього залізного віку. Періодизація і хронологія.
63. Сиродутний спосіб отримання заліза.
64. Фракійський гальштат.
65. Кіммерійська культура.
66. Чорноліська культура.
67. Лужицька культура.
68. Висоцька культура.
69. Проблема походження, періодизація і хронологія, етнічний склад скіфів.
70. Господарство і ремесла степової Скіфії.
71. Поховальний обряд степових скіфів. Кургани скіфської знаті.
72. Поховальні пам'ятки простих скіфів.
73. Кам'янське городище.
74. Звіриний стиль у скіфському образотворчому мистецтві.
75. Етнічна приналежність та розселення племен лісостепової і лісової смуг України скіфського часу.
76. Господарство і заняття населення лісостепової і лісової смуг України скіфського часу.
77. Городища лісостепової і лісової смуг України скіфського часу.
78. Більське городище.

79. Поховальні пам'ятки лісостепової і лісової смуг України скіфського часу.
80. Пам'ятки Волині і Наддністрянщини скіфського часу.
81. Куштановицька культура.
82. Милоградська культура.
83. Юхнівська культура.
84. Проблеми походження, етнічний склад сарматів, періодизація і хронологія їх історії.
85. Господарство і заняття сарматів.
86. Поховальні пам'ятки сарматів.
87. Пам'ятки пізньоскіфського часу на Нижньому Дніпрі.
88. Пізньоскіфські городища в Криму.
89. Неаполь Скіфський.
90. Матеріальна культура осілих скіфів у Криму.
91. Поховальні пам'ятки пізньоскіфського часу в Криму.
92. Духовна культура скіфів.
93. Проблема грецької колонізації Північного Причорномор'я. Етапи заселення цієї території греками. Хронологія.
94. Поселення Борисфеніда.
95. Антична Ольвія.
96. Тіра і Ніконій.
97. Античний Херсонес.
98. Пантікапей.
99. Сільські поселення Боспору.
100. Землеробство, виноградарство та виноробство античних колоній Північного Причорномор'я.
101. Тваринництво, рибний та соляний промисли античних колоній Північного Причорномор'я.
102. Ремесла в античних містах Північного Причорномор'я.
103. Керамічне ремесло в античних містах Північного Причорномор'я.
104. Мистецтво античних держав Північного Причорномор'я.
105. Релігія та культові пам'ятки в античних містах Північного Причорномор'я.

106. Пам'ятки римського часу в Північному Причорномор'ї.
107. Проблема етногенезу слов'ян в археології.
108. Зарубинецька культура.
109. Поєнешти-лукашівська культура.
110. Пшеворська культура.
111. Латенська культура.
112. Липицька культура.
113. Господарство і заняття носіїв черняхівської культури.
114. Поховальні пам'ятки черняхівської культури.
115. Проблема етнічної приналежності носіїв черняхівської культури.
116. Культура карпатських курганів.
117. Київська культура.
118. Празько-корчацька культура.
119. Пеньківська культура.
120. Колочинська культура.
121. Культура Луки-Райковецької.
122. Городища Київської Русі.
123. Селища часів Київської Русі.
124. Давньоруські курганні могильники.
125. Давньоруські безкурганні могильники.
126. Давньоруські дружинні поховання.
127. Древній Київ наприкінці V – VIII ст.
128. Древній Київ у IX – X ст.
129. Древній Київ у XI – XIII ст.
130. Стародавній Чернігів.
131. Стародавній Новгород-Сіверський.
132. Давній Галич.
133. Місто Звенигород.
134. Стародавній Львів.
135. Міста і замки Болохівської землі.
136. Особливості архітектури храмових споруд Київської Русі.

137. Салтівська (салтово-маяцька) культура.
138. Кочівники степового Подніпров'я IX – XIII ст.
139. Середньовічний Білгород-Дністровський.
140. Середньовічний Херсонес.
141. Печерні міста середньовічного Криму.
142. Запорізька Січ.
143. Дослідження поля битви під Берестечком.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Археологія України: курс лекцій / За ред. Л.Залізняка. К.: Либідь, 2005.
2. Баран В.Д. Давні слов'яни / Україна крізь віки, т. 3. К., 1998.
3. Бунятян К.П. Давнє населення України: навчальний посібник. К.: Либідь., 1999, 2003.
4. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії / Україна крізь віки, т. 1. К., 1998.
5. Бурдо Н.Б., Відейко М.Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. К.: Фоліо, 2007.
6. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України. – Тернопіль, 2004, 2005.
7. Давня історія України. Т. 1. К., 1997.
8. Давня історія України. Т. 2. К., 1998.
9. Давня історія України. Т.3. К., 2000.
10. Експериментальна археологія: завдання, методи, моделювання. Зб. наукових праць. К.: Ліра, 2011.
11. Енциклопедія трипільської цивілізації: У 2 т., 3 кн. К., 2004.
12. Етнічна історія давньої України. К., 2000.
13. Європейська конвенція «Про охорону археологічної спадщини (переглянута)» // Правова охорона культурної спадщини. Зб. документів. К., 2006. С. 38-46.
14. Закон України «Про культурну спадщину». К., 2000.

15. Закон України «Про охорону археологічної спадщини». *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 26, ст.361.
16. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // *Правова охорона культурної спадщини*. Зб. документів. К., 2006. С. 130-162.
17. Залізняк Л.Л. Найдавніше минуле України. К.: Наукова думка, 1997.
18. Зубар В.М., Ліньова Є.А., Сон Н.О. Античний світ Північного Причорномор'я / *Україна крізь віки*, т. 2. К., 1998.
19. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В.Литвин, В.Гусєв, А.Слюсаренко та ін. К., 2002.
20. Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь / *Україна крізь віки*. Т. 5. К., 1998.
21. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я / *Україна крізь віки*, т. 2. К., 1998.
22. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони історико-культурного середовища: Зб. док. К., 2002.
23. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони історико-культурного середовища: Зб. док. К., 2002.
24. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони історико-культурного середовища: Зб. док. К., 2002.
25. Мезенцева Г. Дослідники археології України. Чернігів, 1997.
26. Михайленко Є.М. Поняття «археологічна спадщина» в сучасному законодавстві та в історії розвитку археології. *Археологія*. 2010. № 4. - С.112-119.
27. Михальчишин І.Р. Методичні рекомендації по складанню паспортів на пам'ятки археології // *Археологічні дослідження в Україні 1998 р.* К., 1999.
28. Мінаєва Н.І. Правові аспекти проблеми збереження археологічної спадщини. *Археологія*. 2004. № 2.
29. Положення про Польовий комітет // *Археологія*. 2004. № 2.
30. Ситник О. Культурна антропологія: походження людини і суспільства. Навч. посібник. Львів, 2012.
31. Словник археологічних термінів (за матеріалами України) / О. Титова (упоряд.). К., 1996. 85 с.
32. Словник-довідник з археології / Редактор-укладач Н.О.Гаврилюк. К., 1996.
33. Словник-довідник з археології / Редактор, укладач та керівник авторського колективу Н.О.Гаврилюк. К., 1996.
34. Толочко О.П., Толочко П.П. Київська Русь / *Україна крізь віки*, т. 4. К., 1998.
35. Томенчук Б. Археологія городищ Галицької землі. Галицько-Буковинське Прикарпаття. Матеріали досліджень. 1976–2006 рр. Івано-Франківськ, 2008.

36. Томенчук Б. Археологія давнього Галича // Галич. Збірник наукових праць / За ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2022. Серія 2. Випуск 9. 378 с.
37. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія і стародавня історія України: Курс лекцій. К., 1992.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Порядок проведення та критерії оцінювання вступних випробувань регулюються Положенням про організацію вступних випробувань у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.